

SİLSİLE HALİNDEKİ MUHASEBE HİLELERİNİN ETKİLERİ VE FİNANSAL TABLOLARA YANSIMASI: BİR ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI*

Mete YİĞİTLER^a

Doç. Dr. Rabia AKTAŞ^b

Doç. Dr. U. A. Koray KAYALIDERE^c

Örnek Olay (Vak'a) Tahlili
(Case Analysis)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Temmuz 2020; 13 (2): 401-427

ÖZ

Muhasebe hileleri işletmenin tüm paydaşlarını etkileyen bir husustur. Devlet, işletme ortakları, işletme yöneticileri ve diğer finansal tablo kullanıcıları muhasebe hilelerine maruz kalan paydaşlardır. Muhasebe hilesi daha az vergi ödeme, yüksek/düşük kâr açıklama, finansal tabloları makyajlama gibi istekler ile yapılabilmektedir. Türkiye’de en çok başvurulan muhasebe hilesi yöntemi sahte/yanıltıcı belge kullanımındır. Bu çalışmanın amacı, sahte/yanıltıcı belge kullanımıyla yapılan muhasebe hilelerinin işletme paydaşlarına etkilerini ve denetim açısından hilelerin tespit edilme yöntemlerini ortaya koymaktır. Örnek uygulamada diğer çalışmalardan farklı olarak birbirini takip eden muhasebe hilelerinin finansal tablolara etkileri gösterilmiştir. Ayrıca güncel mevzuat göz önünde bulundurularak sermaye hesapları, stok hesapları ve kasa bakiyesi üzerinde yapılan muhasebe hilelerinin vergi ziyayı oluşumuna etkisi yer almaktadır. Çalışmanın sonucu olarak, uygulamada yer alan muhasebe hilelerinin tespiti için yapılması gereken denetim prosedürleri tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe Hileleri, Denetim, Finansal Tablo Manipülasyonu.

JEL Kodları: M41, M42.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Yiğitler, M., Aktaş, R., Kayalidere, K. (2020). Silsile Halindeki Muhasebe Hilelerinin Etkileri ve Finansal Tablolara Yansıması: Bir Örnek Olay Çalışması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 13 (2), 401-427.

* Makalenin gönderim tarihi: 29.11.2019; Kabul tarihi: 17.02.2020, iThenticate benzerlik oranı %18

^a Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, meteyigitler@gmail.com,

ORCID: [0000-0002-4540-0337](https://orcid.org/0000-0002-4540-0337).

^b Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, rabia.aktas@cbu.edu.tr,

ORCID: [0000-0002-7006-5235](https://orcid.org/0000-0002-7006-5235).

^c Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, koray.kayalidere@cbu.edu.tr,

ORCID: [0000-0003-4073-1644](https://orcid.org/0000-0003-4073-1644).

EFFECTS OF SUCCESSIVE ACCOUNTING FRAUDS AND THEIR REFLECTION ON FINANCIAL STATEMENTS: A CASE STUDY

ABSTRACT

Accounting fraud affects all stakeholders of an enterprise. Government, business partners, business managers, and other users of financial statements are stakeholders who are exposed to accounting fraud. Accounting fraud can be committed with incentives like paying less taxes, disclosure of high/low profits, and window dressing of financial statements. One of the most utilized methods of accounting fraud in Turkey is using false/misleading documents. The purpose of this study is to determine the effects of accounting frauds committed by using fraudulent/misleading documents on the stakeholders of enterprises and to determine the methods of detecting frauds in the auditing process. In the case study, unlike other studies, the effects of successive accounting frauds on the financial statements are demonstrated. In addition, taking the current legislation into account, the effects of accounting frauds conducted on several accounts specifically equity, inventory, and the cash balance on the tax loss. In the last part of the study, the auditing procedures to determine the accounting frauds in practice are discussed.

Keywords: Accounting Fraud, Auditing, Financial Statement Manipulation.

JEL Codes: M41, M42.

1. GİRİŞ

Ticaret hayatının başladığı günden bugüne kadar işletmeler hile ile doğrudan ya da dolaylı olarak karşılaşmışlardır. Muhasebe hileleri, hukuk ve etik dışı bir eylem olarak tanımlanmakla beraber işletmeler için de çeşitli riskler oluşturmaktadır. Muhasebe hilesi, kasti olarak yapılan ve hileyi yapana yarar sağlayacak işlemleri içermektedir. Bu işlemlere genellikle yarar sağlamak için başvurulur. Ayrıca işletme paydaşları, hile olduğu anda olumlu/olumsuz hileden etkilenirler.

Muhasebe hileleri ile yaratıcı muhasebe arasında çok ince bir çizgi bulunmaktadır. TDK'ya göre yaratmak kelimesi “olmayan bir şeyi var etmek” olarak tanımlanmıştır. Amerikan literatürüne göre yaratıcı muhasebenin hile kavramını içerdiği, İngiliz Literatürü'ne göre ise yaratıcı muhasebenin hile olmadığı ifade edilmiştir. Öte yandan yaratıcı muhasebe, “finansal tablo makyajlama”, “kazanç yönetimi”, “gelir düzgülendirme”, “defterleri kaynatma”, “kozmetik raporlama”, “işletme vitrinini düzeltme”, “defterleri pişirme sanatı”, “kârları hesaplama sanatı”, “bilanço sunma sanatı” gibi birtakım terimsel ifadeler ile tanımlanmaktadır (Artar, 2016, s. 37). Çıtak'a göre bu ifadeler, yaratıcı muhasebenin hileyi de içerebileceğini göstermektedir. Bu nedenle yaratıcı muhasebe uygulamaları ve muhasebe hilesinin çok ince bir çizgi ile ayrıştığından bahsetmektedir (Çıtak, 2009, s. 84).

Hile çoğunlukla baskı, fırsat ve haklı gösterme unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşan ve “Hile Üçgeni” olarak adlandırılan yapıyla meydana gelmektedir. Hilenin ilk unsuru, işletme çalışanları üzerinde çeşitli

nedenlerle ortaya çıkan baskılar olarak tanımlanmakta olup çalışanın borcu nedeniyle ölüm tehdidi alması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Fırsat unsuru, işletmenin hile yapılmasına fırsat verecek bir yapı içerisinde bulunmasını ifade eder. Çalışanın işletmede sağlıklı bir iç kontrol yapısının olmadığını düşünerek rahatlıkla parayı zimmetine geçirmesi bu duruma örnektir. Haklı gösterme unsuru ise yapılan hileleri haklı gösterme çabalarıdır ve çalışanın aldığı parayı sonradan yerine koyacağını, bununla suçlanacağını düşünmediğini ileri sürmesi bu duruma örnek teşkil eder (Cendrowski, Martin, 2007, s. 40).

Muhasebe hileleri, sadece işletme paydaşlarını değil aynı zamanda uluslararası ekonomiyi etkileyebilecek büyüklükte olabilir. Dünya üzerinde muhasebe hilesi skandalları oldukça fazladır. Bu skandallar genellikle işletme yöneticileri, muhasebe sorumluları ve denetim çalışanları tarafından organize edilmiştir. Skandallar, kreditorleri ve ortakları etkilediği gibi ulusal ve uluslararası piyasaları da etkilemiştir. Örneğin; Enron skandalı ABD’de 2001 yılına kadar olan en büyük şirket iflası olarak yer almıştır. Enron skandalı sonucu ABD ekonomisinde 64 milyar dolarlık bir kayıp oluşmuş ve dünyada 85.000 kişi işsiz kalmıştır (Arnold ve de Lange, 2004, s. 751).

Türkiye’de yaşanan “İmar Bankası” skandalında mevduat faizlerinden alınan gelir vergisinin, ilgili vergi dairesine yatırılmamasından dolayı başlayan incelemeler sonucunda, hileli işlemlerle 833 trilyon lira vergi kaçırdıkları iddiasıyla, 14 sanık hakkında 33 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açılmıştır. 3 Temmuz 2003 tarihinde İmar Bankası’nın bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılmış ve bankanın yönetim ve denetimi TMSF’ye devredilmiştir. Ayrıca İmar Bankası skandalından binlerce insan mağdur olmuştur (Bayraktar, 2007, s. 67). Öte yandan Gelir İdaresi Başkanlığı 2018 Faaliyet Raporuna göre elektronik ortamda 51.050 adet “Sahte ve Yanıltıcı Belge” ile ilgili işlem yapılmıştır. Yaygın denetim faaliyetlerinde ise 260.020 adet denetim yapıp 75.738.130,00 TL usulsüzlük cezası kesilmiştir. Bu denetimlerden 132.845 adedi “İşyeri Belge Düzeni Denetimi” olup sadece 2.218 adedi “Stok Denetimi”dir (GİB 2018 Faaliyet Raporu).

Hile kavramı, Bağımsız Denetim Standartları (BDS) ve Vergi Usul Kanunu (VUK) tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmıştır. Hile ve Hilenin Ayırt Edici Özellikleri BDS 240’da hem hukuki açıdan ele alınmış, hem de kasıt içerip içermediği açısından ifade edilmiştir. Ayrıca BDS 240, denetçinin hileyi tespit etmesinin yasal bir hüküm oluşturamayabileceğini de göz önünde bulundurmıştır. Hile ile ilgili tanımlamalar BDS 240’da, "Hilenin Ayırt Edici Özellikleri" başlığı altında iki bölüm halinde aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

“2. Finansal tablolardaki yanlışlıklar, hata veya hileden kaynaklanabilir. Hata ile hileyi birbirinden ayıran unsur, finansal tablolarda yanlışlığa sebep olan eylemin kasıtlı olarak yapılıp yapılmadığıdır.

3. Hile çok geniş bir hukuki kavram olmakla birlikte, BDS’lerin amaçları açısından denetçi, finansal tablolarda önemli bir yanlışlığa sebep olan hileyle ilgilenir. Denetçiyi ilgilendiren iki tür kasıtlı yanlışlık bulunmaktadır: Hileli finansal raporlamadan kaynaklanan yanlışlıklar ve varlıkların kötüye kullanılmasından kaynaklanan yanlışlıklar. Her ne kadar denetçi hilenin varlığından şüphelenebilir veya ender durumlarda hilenin varlığını tespit edebilirse de, hilenin gerçekten olup olmadığına dair yasal bir hüküm veremez.” (BDS 240, m. 2-3).

Vergi kanunlarında, spesifik hile tanımı yapılmamakla beraber hile, genel davranış biçimi olarak ele alınmıştır. Muhasebe hilesi kavramının hangi durumlarda hile olarak tanımlanacağı ve bu hileler sonucunda cezai müeyyidesinin neler olacağı açıklanmaktadır.

“Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hilesi yapmak” V.U.K. 359 Maddesine göre tutulan, düzenlenen defter ve belgelerle ilgili açıkça bir tanım olmadığı için işlenen suçların genel hükümler kapsamında değerlendirilmeye alınması gerekmektedir (VUK Madde 359).

Bu çalışmada farklı amaçlar için hileye başvuran işletmelerin finansal tabloları manipüle etme yöntemleri örneklendirilmiştir. Finansal tablo manipülasyonlarından dolayı bir kısım finansal tablo kullanıcılarına haksız kazanç sağlar iken diğer kısım ise zarara uğramaktadır. Örnek olayda devlete daha az vergi ödemek amacıyla yapılan muhasebe hileleri yer almakla beraber, işletmenin finansman kaynağını daha rahat elde edebilmesi için kredibilitiyi yükselten muhasebe hilelerine de yer verilmiştir. Ayrıca çalışmada örneklenen muhasebe hilelerinin vergi mevzuatı ile ilişkili cezai müeyyideleri açıklanmıştır. Muhasebe hilelerinin önlenmesi ve denetlenmesi için kontrol mekanizmaları ve denetim tekniklerine yer verilmiştir.

2.LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebe hileleri ile ilgili literatür incelendiğinde, birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Muhasebe hileleri üzerine yapılan çalışmalar hukuk, denetim ve muhasebe alanları ile ilgili olarak çalışılmıştır. Çıtak (2009) ve Genç (2018), muhasebe hileleri konusuna aynı yönden yaklaşmış ve çalışmalarında yaratıcı muhasebe ile muhasebe hileleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çıtak, yaratıcı muhasebe uygulamalarının, hileli raporlama olup olmadığını açıklamaya çalışmış öte yandan Genç ise yaratıcı muhasebenin ortaya çıkarılması ile ilgili modelleri incelemiştir. Ceran ve Bezirci (2009) tarafından birlikte yapılan çalışmada stok hesaplarında iç

denetimin önemi ele alınmıştır. Stok hesapları ile ilgili iç kontrol sisteminin nasıl oluşturulacağı örneklendirilmiş ve aynı zamanda çalışmalarında iç denetim prosedürünün nasıl işleme gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca Temelli (2014), çalışmasında stoklara ilişkin muhasebe hileleri üzerine örneklere yer vermiştir. Finansal tablo hileleri üzerine Çatıkkaş (2011) tarafından yapılan çalışmada, işletmelerde yönetim tarafından yapılan finansal tablo hilelerinin nedenleri araştırılmıştır. İşletmelerin diğer işletmeler ile olan ilişkisi göz önünde bulundurularak yapılan hile istatistiklerine yer verilmiştir. Uzay ve Kaya (2018) tarafından ortak yapılan çalışmada hileli finansal raporlamada denetçinin sorumluluğu ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada BDS 240: Madde 5 (Denetçinin Sorumlulukları) çerçevesinde uygulamada yapılan eksikliklere yer verilmiştir. Sabankaya (2018), çalışmasında finansal tablo hilelerinin fark edilmesi ve ortaya çıkartılma biçimleri üzerine çalışmış ve uygulamalara yer vermiştir. Artar (2016) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de yasal boşluk ve esnekliklerden yararlanarak gerçekleştirilen yaratıcı muhasebe uygulamaları ele alınmıştır. Çalışmada Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu’nun çelişkileri örneklendirilmiş ve incelenmiştir. Kaya (2013), çalışmasında VUK ve TTK’ya göre muhasebe hilelerinin değerlendirmesini ele almış ve farklı örneklere yer vermiştir. Ayrıca Aras (2015) çalışmasında muhasebe hilelerini vergi hukuku açısından ele almış ve örneklere yer vermiştir. Kandemir (2010), çalışmasında muhasebe hilelerinin tespitinde bağımsız denetçinin rolünü incelemiştir. Hile çeşitleri ve hile yapan kişilerin özelliklerine yer verdiği çalışmada, ABD ve Türkiye’de denetim standartlarının karşılaştırmasını da yapmıştır. Muhasebe hileleri bilindiği gibi hilenin gerçekleştiği toplumu hem ahlaki hem de ekonomik yönden etkilemektedir. Muhasebe hilelerine dayalı olarak yapılmış ve herkes tarafından bilinen skandal vakalara Enron, Parmalat, Toshiba, WorldCom, örnek gösterilebilir. Her bir skandaldaki muhasebe hilelerini araştırıp açıklayan değerli çalışmalar mevcuttur. Örneğin Enron skandalı ve etkilerini inceleyen çalışmalardan bazılarını; Jafar ve Gahramanlı (2018), Dinç ve Cengiz (2014), Karavardar (2016), Benston ve Hartgraves (2002), Li (2010) örnek gösterilebilir. Parmalat için yapılan çalışmalar; Şenel ve Arslan (2019), Grant ve Viscont (2006), Bava ve Devalle (2012) şeklinde örneklendirilebilir. Toshiba olayını ele alan çalışmalardan bazıları; Dereköy (2019), Rahman ve Bremer (2017), WorldCom için yapılan çalışmalar; Ashraf (2011), Kiron ve Kaplan (2017) örnek gösterilebilir.

3. UYGULAMA

Bu bölümde ana faaliyet konusu inşaat yapım işi olan ve üç ortaklı bir şekilde kurulmuş olan X A.Ş.’de silsile halinde ve muvazaalı şekilde yapılan muhasebe hilelerinin finansal tablolara etkileri ele alınacaktır. Her bir muhasebe hilesi işletme, denetim ve rasyolar açısından değerlendirilecektir.

X A.Ş. yasal olarak bağımsız denetime tabii olmayıp, işletmeye ihtiyari olarak bağımsız denetim yapılmaktadır. X A.Ş. kanunen yıllık bilançoya tabii olup kurumlar vergisi mükellefidir. Ayrıca sermayesi 1.000.000 TL'dir. 1000 adet hisse payından oluşan sermaye dağılımı Tablo-1'de gösterilmiştir;

Tablo-1: Kuruluş aşamasındaki ortaklık yapısı

X A.Ş.	Hisse Adedi	Hisse Tutarı	Hisse Payı(%)
1. Ortak	450	450.000	45
2. Ortak	400	400.000	40
3. Ortak	150	150.000	15

Kuruluş aşamasında 1. ve 3. ortak taahhüt ettikleri sermayeleri tümüyle ödemiş fakat 2. Ortak 100.000 TL'lik sermaye taahhüdünü nakden yerine getirmiş, 300 adet hisse payına denk gelen 300.000 TL'lik nakdi sermayeyi ise ödemişlerdir.

Sermaye Taahhüt Yevmiye Kaydı

-----/-----

501 Ödenmemiş Sermaye Hs.1.000.000

501.01 1. Ortak 450.000
501.02 2. Ortak 400.000
501.03 3. Ortak 150.000

500 Sermaye Hs. 1.000.000

500.01 1. Ortak 450.000
500.02 2. Ortak 400.000
500.03 3. Ortak 150.000

-----/-----

Sermaye Taahhüdünün Nakden Yerine Getirilmesi Kaydı

-----/-----

102 Bankalar Hs. 700.000

501 Ödenmemiş Sermaye Hs. 700.000

501.01 1. Ortak 450.000
501.02 2. Ortak 100.000
501.03 3. Ortak 150.000

-----/-----

İkinci ortağın X A.Ş.'ye olan ortaklığı, esasen paravan ve fiktif işlemleri yürütebilmek için yapılmıştır. TTK 344.¹ Madde göz önünde bulundurularak nakdi sermayenin ¼'ü ödenmiştir. İlerleyen tarihlerde 2. ortağın, ortağı olduğu Y A.Ş. ile bu işlemler (fiktif ve muvazaalı işlemler) karşılıklı olarak yürütülecektir.

Y A.Ş.'nin ana faaliyet konusu, inşaat yapımıdır. Geçmiş yıl zararları ve devreden KDV bakiyesi yüksek olan bilançoya sahiptir. İki ortaklı olan Y A.Ş.'nin ödenmiş sermayesi 800.000 TL'dir.

X A.Ş.'ye bitme aşamasında olan projelerinden "KDV ve Geçici Kurumlar Vergisi" doğacaktır. Y A.Ş. ise geçmiş hesap dönemlerinde zarar açıklamıştır ve devreden KDV bakiyesine sahiptir. Ayrıca Y A.Ş.'nin stoklarında fiktif olarak elektrik malzemesi mevcuttur. Eğer X A.Ş., Y A.Ş.'den fiktif bir İMM (elektrik malzemesi) alışı yaparsa, X A.Ş. indirilecek KDV bakiyesini arttıracak ve ödenecek KDV bakiyesini azaltacaktır. Ayrıca X A.Ş., bu fiktif İMM'yi daha sonra maliyet hesaplarında izleyebilecek ve bunun sonucunda ilgili Geçici Kurumlar Vergisi matrahını azaltacaktır. Buna ek olarak, Y A.Ş.'ye ise devreden KDV bakiyesinden dolayı ödenecek KDV çıkmayacaktır. Ayrıca Y A.Ş., fiktif stoklarını elden çıkaracak ve doğacak olan Kurumlar Vergisi matrahını geçmiş yıl zararları ile mahsup edecek ve böylelikle ilgili ödenecek Kurumlar Vergisi doğmayacaktır.

3.1. Birinci Hileli Adım ve Etkileri

X A.Ş.'nin Y A.Ş.'den 254.237,30 TL fiktif İMM alımına ilişkin yevmiye kaydı ve bu fiktif alım işleminin seçilmiş hesaplar bazında mizana yansımaları aşağıdaki gibidir;

X A.Ş.'nin, Y A.Ş.'den Fiktif İlk Madde Malz. Alış Yevmiye Kayıtları

-----12/03/XXX-----

150 İlk Madde Malz. 254.237,30

150.03 Elektrik Malz.254.237,30

191 İnd. KDV Hs. **45.762,70**

321 Borç Senetleri 300.000

KDV si %18 olarak kabul edilmiştir.

-----/-----

¹ TTK 344. Madde: Nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmi beşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenir. Payların çıkarma primlerinin tamamı tescilden önce ödenir.

Mizan-1: 31/03/XXXX Tarihli fiktif alış olmadan stok ve KDV hesap bakiyeleri

HESAP KODU	HESAP ADI	BORÇ	ALACAK	BORÇ BAKİYESİ	ALACAK BAKİYESİ
15	STOKLAR	325.000,00		325.000,00	
150	İLK MADDE VE MALZEME	325.000,00		325.000,00	
19	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	25.200,00	25.200,00		
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	25.200,00	25.200,00		
39	DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		80.100,00		80.100,00
391	HESAPLANAN KDV		80.100,00		80.100,00
	TOPLAM				

Mizan-2: 31/03/XXXX Tarihli fiktif alış sonrası stok ve KDV hesap bakiyeleri

HESAP KODU	HESAP ADI	BORÇ	ALACAK	BORÇ BAKİYESİ	ALACAK BAKİYESİ
15	STOKLAR	579.237,30		579.237,30	
150	İLK MADDE VE MALZEME	579.237,30		579.237,30	
19	DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	70.962,70		70.962,70	
191	İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	70.962,70		70.962,70	
39	DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		80.100,00		80.100,00
391	HESAPLANAN KDV		80.100,00		80.100,00
	TOPLAM				

X A.Ş. mart ayı muhasebeleştirmesini tamamlamış ve mart ayı sonu itibariyle KDV mahsup kaydı yapmıştır. Aşağıdaki kayıtlarda, fiktif işlem olmasaydı, olması gereken KDV mahsup kaydı yer almaktadır.

Olması Gereken KDV Mahsubu Yevmiye Kaydı (Fiktif İşlemler Olmasaydı)

-----31/03/XXX-----

391Hesaplanan KDV Hs.	80.100
191 İnd. KDV Hs.	25.200
360 Ödenecek Vergi (KDV)	54.900

-----/-----

Eğer X A.Ş. fiktif alış yapmasaydı, ilgili dönemde Ödenecek KDV bakiyesi **54.900 TL** alacaklı olacaktı. Fakat yapılan fiktif ilk madde malzeme alış ve muhasebe kaydı sonucu Ödenecek KDV bakiyesi **9.137,30 TL** alacaklı duruma gelmiştir.

Fiktif Alış Kaydı Sonucunda Gerçekleşen KDV Mahsubu Yevmiye Kaydı

-----31/03/XXX-----

391Hesaplanan KDV Hs.	80.100,00
191 İnd. KDV Hs.	70.962,70
360 Ödenecek Vergi (KDV)	9.137,30

-----/-----

Böylelikle ödenecek KDV tutarından, **45.762,70 TL (54.900 – 9.137,30)** vergi ziyayı oluşmuştur. Ayrıca X A.Ş., toplam **254.237,30 TL** olmak üzere fiktif İlk Madde Malzeme almış ve bunlara karşılık olarak da **300.000 TL**'lik fiktif borç senedi imzalamıştır.

Aralıklı envanter yöntemi kullanan X A.Ş., **254.237,30 TL** fiktif ilk madde malzemedan, **96.437,60 TL**'lik tutarını da maliyet hesaplarında kullanıp ilgili geçici kurumlar vergisi matrahını azaltacaktır. Maliyet hesaplarına aktarılan **96.437,60 TL**'lik tutar, inşaat yapım işinin ilerleme aşaması ve ilgili fiktif faturanın muhteviyatı göz önünde bulundurularak şirket yöneticileri ve muhasebeci tarafından hesaplanmış ve dikkat çekmemek adına bu tutar üzerinde karara varılmıştır.

(A.1) numaralı yevmiye kaydında, üretim sürecine gönderilen demir, beton ve elektrik malzemesinin gerçek maliyetleri sırasıyla; **102.155,40 TL**, **155.623,50 TL**, **20.783,50 TL**'dir.

(B.1) numaralı yevmiye kaydında ise 150.03 Elektrik Malz. Hesabının fiktif olarak, **96.437,60 TL** artışla **117.221,10 TL**'lik bakiyeye sahip olduğu görülmüştür.

A BÖLÜMÜ (Hilesiz)	B BÖLÜMÜ (Hileli)
Olması Gereken Dönem Sonu Kâr/Zarar Kaydı (Fiktif İşlemler Olmasaydı)	Hileli Dönem Sonu Kâr/Zarar Kaydı
<p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(A.1)</p> <p>710 Direk İlk Madde. Hs. 278.562,40 150 İlk Madde Malz. Hs. 278.562,40 150.01 İnşaat Demiri 102.155,40 150.02 İnşaat Beton 155.623,50 150.03 Elektrik Malz. 20.783,50</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(A.2)</p> <p>151 Yarı- Mamuller Hs. 341.378,24 711 DİMM Yansıtma Hs. 278.562,40 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 23.610,20 731 GÜG Yansıtma Hs. 39.205,64</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(A.3)</p> <p>152 Mamuller Hs. 341.378,24 151 Yarı Mamuller Hs. 341.378,24</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(A.4)</p> <p>711 D.İMM Yansıtma Hs. 278.562,40 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 23.610,20 731 GÜG Yansıtma Hs. 39.205,64 710 DİMM Hs. 278.562,40 720 Dİ. Gid. Hs. 23.610,20 730 GÜG Hs. 39.205,64</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(A.5)</p> <p>620 Sat. Mam. Mal. Hs. 341.378,24 152 Mamuller Hs. 341.378,24</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p>	<p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(B.1)</p> <p>710 Direk İlk Madde. Hs. 375.000,00 150 İlk Madde Malz. Hs. 375.000,00 150.01 İnşaat Demiri 102.155,40 150.02 İnşaat Beton 155.623,50 150.03 Elektrik Malz. 117.221,10</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(B.2)</p> <p>151 Yarı- Mamuller Hs. 437.815,84 711 DİMM Yansıtma Hs. 375.000,00 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 23.610,20 731 GÜG Yansıtma Hs. 39.205,64</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(B.3)</p> <p>152 Mamuller Hs. 437.815,84 151 Yarı Mamuller Hs. 437.815,84</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(B.4)</p> <p>711 D.İMM Yansıtma Hs. 375.000,00 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 23.610,20 731 GÜG Yansıtma Hs. 39.205,64 710 Direk İlk Madde. Hs. 375.000,00 720 Dİ. Gid. Hs. 23.610,20 730 GÜG Gid. Hs. 39.205,64</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p> <p style="text-align: center;">-----31/03/XXX-----(B.5)</p> <p>620 Sat. Mam. Mal. Hs. 437.815,84 152 Mamuller Hs. 437.815,84</p> <p style="text-align: center;">-----/-----</p>
<p>Fiktif işlemler olmasaydı, yukarıdaki kayıtlar yapılacak ve 150.03 (Elektrik Malz.) nolu hesaptan gerçekte harcanan 20.783,50 TL 'lik tutar, maliyet hesaplarına aktarılacaktı. Ayrıca 152 Nolu Mamuller hesabı ise 341.378,24 TL 'lik alacaklı olacaktı.</p>	<p>Fiktif işlem sonrası ilgili muhasebe kayıtları yukarıdaki gibi oluşmuş ve böylelikle 150.03 nolu hesaptan 117.221,10 TL 'lik tutar, maliyet hesaplarına aktarılmıştır. Ayrıca 152 nolu mamuller hesabı ise 437.815,84 TL 'lik alacaklı olmuştur.</p>

Bu fiktif ilk madde ve malzeme alışının dönem sonu kaydı, 1.Çeyrek Bilançosunda, Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabında Katma Değer Vergisinden **45.762,70 TL**'lik azalış ve aynı zamanda Dönem Kârı Matrahında ise **96.437,60 TL**'lik azalışa sebep olacaktır. Böylelikle X A.Ş.'ye %22 olan Geçici Kurumlar Vergisi tutarından, **21.216,28 TL** ($96.437,60 \times 0,22$) daha az vergi tahakkuk etmiştir.

Denetim Açısından: Aralıklı envanter kullanan işletmeler için anlık stok miktarı ve değeri tespit etmek oldukça güçtür. Ayrıca elektrik malzemelerinin (kablo, kablo hattı v.b.), inşaat yapımı sonrası (mamulün oluşması sonrası) tespit edilmesi diğer ilk madde malzemelere (Demir, Çimento, v.b.) göre çok daha zordur. Denetçilerin, bu tarz hileli ticari ilişkileri tespit etmek için yapması gereken başlıca uygulamalar şunlardır;

- İMM'nin maliyet bedellerine uygun olarak alınıp alınmadığını tespit etmek,
- Dönem içinde tüketilen stokların, doğru şekilde gelir tablosuna yansıtılıp yansıtılmadığını tespit etmek,
- Stokların, değerlemeye tabi tutulup tutulmadığını tespit etmek,
- Bilançonun yansıttığı bakiye ile fiili stok bakiyesinin eşit olmasını tespit etmek,
- Sadece bilanço tarihinde değil, periyodik olmayan fiziki sayımlar ile stokları kontrol etmek (Ceran, Bezirci, 2009, s. 511).

Yukarıdaki örnekte denetçi, projeye uygun bir şekilde elektrik malzemelerinin tüketilip tüketilmediğini kontrol etmemiş, ayrıca fiziki stok sayımlarını sadece yıllık bilanço tarihinde gerçekleştirmiştir. Bundan dolayı işletme, denetçinin bu zaafını göz önünde bulundurarak dönem içerisinde stok miktar ve tutarları ile ilgili hileli işlemler yapabirmiştir.

Ayrıca KGK 2018 yılı Yıllık İnceleme Raporuna göre incelenen denetim dosyalarının %53'ünde stoklar ile ilgili eksiklikler tespit edilmiştir. Fiziki stok sayımlarında yapılması gereken faaliyetler arasında "Mevcudiyetinin tespit edilmesi ve durumun değerlendirilmesi amacıyla stokların tetkik edilmesi ve test sayımlarının yapılması" yer almaktadır. Örnek olay ile kıyaslandığında güncel olarak fiziki stok sayımlarının sağlıklı olarak yapılmadığı görülmektedir. Bu durum, işletmelere stoklar ile ilgili hile yapmasında fırsat tanımaktadır (KGK 2018 Yıllık İnceleme Raporu).

İşletme Açısından Değerlendirme: A. Birinci Hileli Adımda işletme özetle aşağıda belirtilen hileli işlemlere başvurmuştur.

- X A.Ş., fiktif olarak "İlk Madde ve Malzeme" alımı yapmıştır.
- X A.Ş., fiktif olarak alınan "İlk Madde ve Malzeme" işleminden dolayı 300.000 TL tutarında senet imzalamış ve kayıtlarına almıştır.
- Fiktif olarak, stok kayıtlarında bulunan "İlk Madde ve Malzeme"yi, aralıklı envanter yöntemi kullanarak ve yapılan işin projesi göz

önünde bulundurularak belirlenen kısmını (96.437,60 TL), ilgili dönemde maliyet hesaplarına aktarmış ve matrah azaltıcı işlemde bulunmuştur. Ayrıca 1. Dönem Kurumlar Geçici Vergisi 21.216,28 TL (96.437,60 X 0,22) kadar daha az tahakkuk etmiş ve 21.216,28 TL tutarında vergi ziyayı oluşturmuştur.

- X A.Ş., adı geçen fiktif işlemde dolayı, ödenecek KDV tutarından 45.762,70 TL (254.237,30 X 0,18) tutarında vergi ziyayı oluşturmuştur.
- Ödenecek KDV tutarından 45.762,70 TL ve ödenecek Kurumlar Geçici Vergisinden 21.216,28 TL olmak üzere toplam 66.978,98 TL nakdi X A.Ş. kendi menfaati doğrultusunda kullanmıştır.

Rasyo Analizi: X A.Ş.'nin finansal yapı oranları karşılaştırıldığında, X A.Ş.'nin fiktif işlemler sonrası finansal oranlarının düşüşe geçtiği görülmektedir. Cari oran %43,88; Öz Kaynak Oranı %21,25; Asit-Test Oranı ise %54,99'a düşmüştür. Bu düşüşlerin nedeninin belirli bir kısmı, *A.Birinci Hileli Adım* sonucunda olmuştur. Ayrıca oranların düşmesinde az da olsa nakit akışının ve diğer hesap hareketlerinin de etkisi bulunmaktadır. Fakat X A.Ş.'nin, *A.Birinci Hileli Adım*'daki asıl amacı, vergi ödemesinde kullanacağı **66.978,98 TL**'lik fonu kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmaktır.

Tablo-2: Finansal Oranlar Tablosu

Finansal Oranlar	Cari Oran ²	Öz Kaynak Oranı ³	Asit-Test Oranı ⁴
Hilesiz	3,35	0,80	3,11
Hileli	1,88	0,63	1,40
Not: Oranlar, <i>EK1/EK2</i> 'de yer alan bilançolar üzerinden hesaplanmıştır			

3.2. İkinci Hileli Adım ve Etkileri

Silsile halinde ve muvazaalı bir şekilde yürütülen işlemler dahilinde X A.Ş.'nin ikinci ortağı, bilinçli bir şekilde ortaklıktan çıkartılmaktadır. Hatırlanacağı üzere ikinci ortak aynı zamanda Y A.Ş.'nin de ortağıydı ve X A.Ş.'ye olan sermaye taahhüt borcunun sadece yasal zorunluluk (TTK 344. Madde) olan kısmını (100.000TL) yerine getirmişti. Aşağıdaki yevmiye kayıtlarında İkinci Ortağın X A.Ş.'den ayrılışı gösterilmektedir.

² Cari Oran: Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

³ Öz Kaynak Oranı: Öz Kaynaklar / Toplam Aktif

⁴ Asit-Test Oranı: (Dönen Varlıklar- Stoklar) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Eski Ortağın Sermaye İadesi

-----10/04/XXX-----
500 Sermaye Hs. 100.000
500.02 2.Ortak 100.000
336 Diğer Çeşitli Borçlar Hs. 100.000

-----/-----
-----10/04/XXX-----
336 Diğer Çeşitli Borçlar Hs. 100.000
102 Bankalar Hs. 100.000

Eski Ortağın Taahhüdünün İptal Kaydı

-----10/04/XXX-----
500 Sermaye Hs. 300.000
500.02 2.Ortak 300.000
501 Ödenmemiş Sermaye 300.000
501.02 2.Ortak 300.000

-----/-----

Y A.Ş. İkinci Ortağın hisse payı ve tutarı kadar, X A.Ş.'nin ortağı olmuştur. İkinci Ortak, aynı zamanda başta belirtildiği gibi Y A.Ş.'nin ortağıdır. Bu işlemle ilgili muhasebe kayıtları aşağıda yer almaktadır.

Yeni Ortağın Sermaye Taahhüt Yevmiye Kaydı

-----12/04/XXX-----
501 Ödenmemiş Sermaye Hs. 400.000
501.02 Ortak Y A.Ş. 400.000
500 Sermaye Hs. 400.000
500.02 Ortak Y A.Ş. 400.000

-----/-----

Sermaye Taahhüdünün Nakden Yerine Getirilmesi Kaydı

-----12/04/XXX-----
102 Bankalar Hs. 400.000
501 Ödenmemiş Sermaye 400.000
501.02 Ortak Y A.Ş. 400.000

-----/-----

Y A.Ş. 400 adet hisse payına düşen 400.000 TL'lik sermaye payını ödemiştir. Y A.Ş. aynı zamanda işletmenin (X A.Ş.), fiktif olan 300.000 TL'lik borç senedinin alacaklısıdır.

X A.Ş. Yeni Ortaklık Yapısı

Tablo-3: Yeni Ortaklık Yapısı

X AŞ	Hisse Adedi	Hisse Tutarı	Hisse Payı (%)
1.Ortak	450	450.000	45
Y A.Ş.	400	400.000	40
3.Ortak	150	150.000	15

Bu kayıtla beraber, Tablo-3'te görüldüğü gibi işletmenin tüm sermayesi ödenmiş duruma gelecek fakat öte yandan ileri bir tarihte **300.000 TL**'lik borç senedi ödenecektir. Aslında yeni ortak işletmeye **400.000 TL** nakdi sermaye değil, **100.000 TL** nakdi sermaye koymuş olacaktır.

Fiktif İşlemden Dolayı Oluşan Borç Senedinin Ödenmesi

-----20/04/XXX-----

321 Borç Senetleri Hs. 300.000

102 Bankalar Hs. 300.000

-----/-----

23/11/2001 tarih ve 24592 no'lu resmi gazetede yayınlanan 84 seri no'lu KDV Genel Tebliği'ne göre "Sahte veya Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Belge" kullanımı ile ilgili olumsuz tespitinin hangi hallerde gerçekleşeceği açıklanmıştır. Olumsuz tespitite bulunulan mükelleflerin "Özel Esaslar" çerçevesi içerisinde kalacağı belirtilmiştir. Özel Esaslar çerçevesinde olan mükelleflerin ise "Genel Esaslar"a dönüşü için tevsik edici belgelere ihtiyacı olacağı da açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle borç senedi banka yolu ile tevsik edilmiş olacak ve fiktif ilk madde malzeme alışına dayanak yaratacaktır. Ayrıca Y A.Ş. ile yapılan fiktif İMM alımından dolayı imzalanan borç senedi ödenecek ve Y A.Ş.'ye 300.000 TL'lik nakit girişi olacaktır.

Denetim Açısından: Sermaye artırımı/yeni ortak alımı gibi hususlar, bir işletmenin yönetim düzeyinde alınan kararlar gibi gözükse dahi bazen hileli işlemler için de kullanılabilir. A. Birinci Hileli Adım'da gerçekleştirilen işletmenin daha az vergi ödemesi için yapılan hileli işlemlerden sonra, finansal yapının dengesi için oranları olumlu etkileyecek işlemler yapmışlardır. Denetçinin bir silsile halinde gelen bu hileli işlemleri tespit edebilmesi için aşağıda yapması gereken başlıca uygulamalar şunlardır;

- Yevmiye kayıtları ile fiziki stok mevcudunu gün gün karşılıklı kontrol etmek,
- İşletme nakit akış tablosu kullanmıyor ise bunu yevmiye kayıtlarından oluşturmak, banka ve kasa bakiyelerini karşılıklı kontrol etmek,
- Kambiyo senetlerinin karşılığındaki alacak/borç bakiyesinin, hangi işlemten kaynaklandığını bulup ilgili işlemin (Alış-Satış, Hatır Senedi, v.b.), doğruluğunu tespit etmek için mutabakat prosedürlerine başvurmak,
- Kasa/Stok sorumlusu olan personel ile kasa/stok sayımı yapacak olan personelleri asimetrik olarak değiştirmek,
- Herhangi bir işlemi tüm tarafları ile kontrol edip önemli yanlışlık riskini denetime uygun olarak belirlemek,

Denetçi, BDS 315 “İşletme ve Çevresini Tanımak Suretiyle “Önemli Yanlışlık” Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi” standardına göre

- “*Finansal tablo düzeyinde ve*
- *İşlem sınıfları, hesap bakiyeleri ve açıklamalara ilişkin yönetim beyanı düzeyinde,*”

“Önemli Yanlışlık” riskini belirlemelidir. (BDS 315, m. 25). Ayrıca “iç kontrol bileşenlerini” denetime uygun olarak tespit etmesi gerekmektedir. Örnek olayda denetçinin önemli yanlışlık riskini belirlemesindeki eksiklikleri bağlı olarak yevmiye kayıtlarındaki hile bulunamamıştır. İç kontrol bileşenlerinin sağlıklı tespit edilememesinden dolayı da kasa/stok sorumlusu personellerin hileye iştirak edebilecek nitelikte oldukları öngörülememiştir.

İşletme Açısından Değerlendirme: B. İkinci Hileli Adımda işletme, özetle aşağıda belirtilen hileli işlemlere başvurmuştur.

- X A.Ş., İkinci Ortağı şirket ortaklığından çıkarmış ve ödediği **100.000 TL**’lik sermaye payını geri ödemiştir.
- İkinci ortağın ortak olduğu Y A.Ş., X A.Ş.’ye ortak olmuş ve **400.000 TL**’lik sermaye taahhüdünü nakden yerine getirmiştir.
- X A.Ş. fiktif işlemde kaynaklanan **300.000 TL**’lik borç senedini ödemiştir.
- X A.Ş. işletmesine **400.000 TL**’lik nakit girişi olsa bile, eski ortağın ödemiş olduğu **100.000 TL**’lik sermaye tutarını ve fiktif **300.000 TL**’lik borç senedinin ödenmesiyle **400.000 TL** nakit çıkışı olmuştur.

3.3. Üçüncü Hileli Adım ve Etkileri

X A.Ş. fiktif olarak stok kayıtlarında yer alan malzemenin tümünün maliyet hesaplarına aktarılmasının denetim açısından risk yaratacağını düşünerek ve aynı zamanda inşaat yapım işinin bitiş tarihine yaklaşmasını da göz önünde bulundurarak fiktif olarak almış olduğu malzemelerin bir kısmını iade etmek istemektedir.

X A.Ş. daha önceki tarihte (12/03/xxxx) fiktif olarak almış olduğu ilk madde malzemenin **96.437,60 TL**'lik kısmını kullanmış gibi gösterip, 620 No'lu hesapta izleyecek ve geriye kalan **157.799,70 TL (254.237,30 – 96.437,60)**'lik İMM'nin **100.000 TL**'lik kısmını Y A.Ş. şirketine fiktif alıştan iade işlemi ile kayıt altına alacaktır.

İ.M.M Alıştan İade Kaydı

-----20/05/XXX-----	
100 Kasa Hs.	118.000
150 İlk Madde Malz.	100.000
150.03 Elektrik Malz.	100.000
391 Hesaplanan Hs.	18.000
-----/-----	

İşletme bu kayıta, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 227. maddesine uymayarak tevsik zorunluluğunu yerine getirmemiş ve cezai müeyyide olarak V.U.K. mükerrer 355'nci maddeye göre toplam tutarın %5 oranında riski göz önünde bulundurmıştır. Bu işlemden dolayı fiktif **118.000 TL**'lik kasa bakiyesi oluşmuştur. Fiktif kasa bakiyesini yok etmek adına piyasa değerinden daha yüksek bir tutarla hafriyat kamyonu alacaktır. Noterler ve Tapu dairelerinden yapılan alım-satım işlemlerinde tevsik zorunluluğu olmadığından, üçüncü bir şahıstan, "Gider Pusulası" ile bu alış gerçekleşirecektir. Alıştan iade işleminden dolayı doğacak olan KDV tutara karşılık piyasa değerinden yüksek değerde aldığı ticari araca, azalan bakiyeler yöntemini kullanarak amortisman payı ayırıp daha az vergi ödeyecektir.

X A.Ş. ticari araç alış için satıcıyla **82.000 TL**'ye anlaşmış fakat **200.000 TL** gider pusulası düzenleyerek ve noter satışını **200.000 TL** üzerinden düzenleterek dayanak yaratmıştır. X A.Ş. böylelikle **118.000 TL**'lik hayali kasa bakiyesini yok etmiştir. İlgili muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir;

Kamyon (Ticari Araç) Alış Kaydı

-----/-----	
254 Taşıtlar Hs.	200.000 TL
100 Kasa Hs.	200.000 TL
-----/-----	

X A.Ş. Fiktif iade kaydı sonrası kalan **57.799,70 TL**'lik İlk Madde Malzeme ise tekrar 620 No'lu hesapta izleyip, 2. Dönem Geçici Kurumlar Vergisi matrahını düşürüp vergi ziyayı yaratacaktır. Böylelikle bilançoda hayali İlk Madde Malzeme gözükmeyecek ve fiili stok değerine eşitlenecektir.

(C.1) numaralı yevmiye kaydında, üretim sürecine gönderilen demir, beton ve elektrik malzemesinin gerçek maliyetleri sırasıyla **137.118,45; 214.778,10; 32.789,95 TL**'dir. (D.1) numaralı yevmiye kaydında ise 150.03 Elektrik Malz. Hesabının fiktif olarak, **57.799,10 TL** artışla **90.589,65 TL**'lik bakiyeye sahip olduğu görülmektedir.

C BÖLÜMÜ (Hilesiz)	D BÖLÜMÜ (Hileli)
Olması Gereken Dönem Sonu Kâr/Zarar Kaydı (Fiktif İşlemler Olmasaydı)	Hileli Dönem Sonu Kâr/Zarar Kaydı
-----30/06/XXX----- (C.1) 710 Direk İlk Madde. Hs. 384.686,50 150 İlk Madde Malz. Hs. 384.686,50 150.01 İnşaat Demiri 137.118,45 150.02 İnşaat Beton 214.778,10 150.03 Elektrik Malz. 32.789,95 -----/-----	-----30/06/XXX----- (D.1) 710 Direk İlk Madde. Hs. 442.486,20 150 İlk Madde Malz. Hs. 442.486,20 150.01 İnşaat Demiri 137.118,45 150.02 İnşaat Beton 214.778,10 150.03 Elektrik Malz. 90.589,65 -----/-----
-----30/06/XXX----- (C.2) 151 Yarı- Mamuller Hs. 476.370,34 711 DİMM Yansıtma Hs. 384.686,50 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 40.535,14 731 GÜG Yansıtma Hs. 51.148,70 -----/-----	-----30/06/XXX----- (D.2) 151 Yarı- Mamuller Hs. 534.170,04 711 DİMM Yansıtma Hs. 442.486,20 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 40.535,14 731 GÜG Yansıtma Hs. 51.148,70 -----/-----
-----30/06/XXX----- (C.3) 152 Mamuller Hs. 476.370,34 151 Yarı Mamuller Hs. 476.370,34 -----/-----	-----30/06/XXX----- (D.3) 152 Mamuller Hs. 534.170,04 151 Yarı Mamuller Hs. 534.170,04 -----/-----
-----30/06/XXX----- (C.4) 711 DİMM Yansıtma Hs. 384.686,50 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 40.535,14 731 GÜG Yansıtma Hs. 51.148,70 710 DİMM Hs. 384.686,50 720 Dİ. Gid. Hs. 40.535,14 730 GÜG Hs. 51.148,70 -----/-----	-----30/06/XXX----- (D.4) 711 DİMM Yansıtma Hs. 442.486,20 721 Dİ.G. Yansıtma Hs. 40.535,14 731 GÜG Yansıtma Hs. 51.148,70 710 DİMM Hs. 442.486,20 720 Dİ Gid. Hs. 40.535,14 730 GÜG Hs. 51.148,70 -----/-----
-----30/06/XXX----- (C.5) 620 Sat. Mam. Mal. Hs. 476.370,34 152 Mamuller Hs. 476.370,34 -----/-----	-----30/06/XXX----- (D.5) 620 Sat. Mam. Mal. Hs. 534.170,04 152 Mamuller Hs. 534.170,04 -----/-----
Fiktif işlemler olmasaydı, 150.03 no'lu hesaptan gerçekte kullanılan 32.789,95 TL 'lik Elektrik Malz. maliyet hesaplarına aktarılacaktı. Ayrıca 152 No'lu Mamuller hesabı ise 476.370,34 TL 'lik alacaklı olacaktı.	Fiktif işlem sonrası ilgili 150.03 no'lu hesaptan 90.589,65 TL 'lik tutar, maliyet hesaplarına aktarılmıştır. Ayrıca 152 no'lu mamuller hesabı ise 534.170,04 TL 'lik alacaklı olmuştur.

Mizan-3: Fiktif işlemler olmadan 30/06/XXXX tarihli stok bakiyeleri

HESAP KODU	HESAP ADI	BORÇ	ALACAK	BORÇ BAKİYESİ	ALACAK BAKİYESİ
15	STOKLAR	445.000,00	364.686,50	80.313,50	
150	İLK MADDE VE MALZEME	445.000,00	364.686,50	80.313,50	
	TOPLAM	445.000,00	364.686,50	80.313,50	0,00

Mizan-4: Alıştan iade işlemi ve kalan fiktif stok bakiyesinin maliyet hesabına aktarılması sonrası oluşan 30/06/XXXX tarihli stok bakiyeleri

HESAP KODU	HESAP ADI	BORÇ	ALACAK	BORÇ BAKİYESİ	ALACAK BAKİYESİ
15	STOKLAR	699.237,30	522.486,20	176.751,10	
150	İLK MADDE VE MALZEME	699.237,30	522.486,20	176.751,10	
	TOPLAM	699.237,30	522.486,20	176.751,10	0,00

Denetim Açısından: Sabit kıymet alımı-satımı işlemlerinde denetçinin, bedel tespit etmesi ve fiktif değerler ile alım-satım yapıp yapılmadığını piyasa bedelleri ile karşılaştırması gerekmektedir. Yukarıdaki örnekte denetçinin başlıca yapması gereken uygulamalar şunlardır;

- Alınan sabit kıymetin, piyasa değerine uygun olup olmadığını tespit etmek,
- Piyasa değerinden farklı bir değer ile alınan sabit kıymetin, yeniden değerlendirme (ekonomik ömrünün uzatılması için) yapıp yapılmadığını fiziki olarak tespit etmek,
- Amortisman payının mevzuata ve gerçeğe uygun olarak ayrılıp ayrılmadığını tespit etmek,
- Satış işlemi oluşturulan dışı gider ve gelirlerin, gerçeği yansıtıp yansıtmadığını tespit etmek,

KGK 2018 yılı Yıllık İnceleme Raporuna göre incelenen denetim dosyalarının %43'ünde Maddi Duran Varlıkların finansal tablolara aktarımı ile ilgili denetimlerde eksiklikler tespit edilmiştir. İlgili raporda amortisman hesaplamalarında faydalı ömür ve kalıntı değerlerinin test edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Örnek olayda ticari araç alış bedelinin piyasa bedelinden yüksek olması tespit edilememiştir (KGK 2018 Yıllık İnceleme Raporu).

İşletme Açısından Değerlendirme: C. Üçüncü Hileli Adım'da işletme özetle aşağıda belirtilen hileli işlemlere başvurmuştur.

- Fiktif olarak alınan İlk Madde ve Malzeme'den **100.000 TL**'lik alıştan iade yapmıştır.
- Fiktif iade işleminden **118.000 TL**'lik fiktif kasa bakiyesi oluşmuştur.
- **118.000 TL**'lik fiktif kasa bakiyesini yok etmek adına piyasa değerinin üzerinde ticari araç almış ve bu alış kaydının ödemesinin kasa yevmiye kaydı ile yapmıştır,
- Alıştan iade işlemi sonrası **18.000 TL**'lik KDV tutarına katlanmıştır. Fakat öte yandan yüksek tutarda alınan ticari araç için ilerleyen dönemde azalan bakiyeler yöntemi ile amortisman payı ayıracaktır.

Rasyo Analizi: X A.Ş.'nin finansal yapı oranları A. Birinci Hileli Adım sonrası düşüş trendinde olduğu görülmüştür. Bundan dolayı X A.Ş.; B. İkinci Hileli Adım ve C. Üçüncü Hileli Adımda finansal oranlarının yükselmesi için işlemler yapmıştır. Cari Oran %29,66; Öz Kaynak Oranı %8,65 ve Asit-Test Oranı %8,94'e yükselmiştir. Öz Kaynak oranının yükselmesinin en önemli nedeni sermayenin artışı ve fiktif senedin ödenmesi ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra fiktif senedin ödenmesi, cari oranı da olumlu etkilemiştir. Bu işlemler işletmenin kredibilitelerini yükseltecektir. Özellikle cari orandaki yükselme, kredibiliteye yüksek oranda katkı sağlayacaktır.

Tablo-4: Finansal Oranlar Tablosu

Finansal Oranlar	Cari Oran	Öz Kaynak Oranı	Asit-Test Oranı
Hilesiz	3,44	0,81	3,02
Hileli	4,46	0,88	3,29

Not: Oranlar, EK3/EK4'te yer alan bilançolar üzerinden hesaplanmıştır

4. SONUÇ

Bu çalışmada temel olarak vergi ziyasının ve finansal tablo makyajlama/manipülasyonunun oluşacağı hileler örneklendirilmiştir. Muhasebe hilelerinin işletme paydaşlarına olumlu-olumsuz etkisi olduğu bilinmektedir. Uygulamada işletme paydaşlarından biri olan "Devlet" vergi zıyaı yaratılarak zarara uğratılmaktadır. Öte yandan işletmenin diğer paydaşları olan şirket ortakları ise vergi zıyaı sonucu haksız kazanca sahip olmuştur. Çalışmanın diğer odak noktası olan finansal tablo manipülasyonu ise finansal tablo kullanıcılarını aldatmaya yöneliktir. Fiktif ilk madde malzeme alış ile başlayan hileli işlemler silsile olarak devam edip sermaye hesapları ve kasa bakiyesi üzerinde devam etmiştir. Sermaye hesapları ve kasa bakiyesi üzerinde yapılan hileli işlemler, finansal oranlarını etkilemiştir. Böylelikle X A.Ş. finansal tablo kullanıcılarını aldatmış ve

işletmenin kredibilitelerini yükseltmiştir. Finansal tabloların gerçeği yansıtmayı yansıtmadığını tespit edebilmek için denetim prosedürlerini şüphelilik ilkesi ile yürütmek en önemli faktördür. Muhasebe hilelerinin ortaya çıkarılması için denetçinin ya da devlet otoritesinin ilgili imalat işinin tüm sürecine hakim olması gerekmektedir. Mamul haline gelmiş ürünün imalat sürecindeki mevcut proje ya da mamul içeriğine dayanak yaratacak belgelerle karşılaştırılması başlıca adımlardan biridir. Öte yandan tespit edilen bir hile var ise, hilenin sirayet edeceği diğer kalemleri de göz önünde bulundurması gerekir. Önemli yanlışlık risk düzeyini denetime uygun olarak belirlemek ve sirayet eden diğer işlemleri farklı bir kapsam içerisinde ele almalıdır. Hileye başvuran işletmeler ya da kişiler hilenin hangi yolla tespit edilebileceğini göz önünde bulundurarak hile eylemini gerçekleştirirler. Bundan dolayı hile tespitinin sadece kayıtlar üzerinden yapılması, denetimi zorlaştıracaktır. Denetim sırasında fiili ve fiziki durumları tespit etmek ve kaydi değerler ile karşılaştırma yapmak, denetçi açısından hilenin tespit olasılığını arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- Aras, F. (2015). Vergi Hukukunda Muhasebe Hilesi ve Hukuki Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi
- Arnold, Beth-De Lange, Paul (2004), "Enron: An Examination of Agency Problems", Critical Perspectives on Accounting, Vol.15, No.6-7, (751-765).
- Artar, Y. (2016). Türkiye’de Yasal Boşluk ve Esnekliklerden Yararlanılarak Gerçekleştirilen Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları. Vergi Dünyası. Sayı 418, ss.37-38
- Ashraf, J. (2011). The Accounting Fraud @ Worldcom: The Causes, The Characteristics, The Consequences, And The Lessons Learned, University of Central Florida Orlando, Florida Master Thesis
- Bayraktar, A. (2007). Türkiye’de Muhasebe Hileleri Tarihi, Yüksek Lisans Tezi
- Bava, F. Devalle, A. (2012). Is the "new" parmalat model of corporate governance a best practice in Italy? 2nd Annual International Conference on Accounting and Finance ss. 81 -90
- BDS Madde 240 (16 Aralık 2017 Cumartesi tarihli, 30272 sayılı resmi gazete) Erişim tarihi: 29.06.2019
- BDS Madde 315
(<https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BDS/bdsyeni2.5.12.2017/BDS%20315-Site.pdf>) Erişim Tarihi : 27.07.2019

- Benston, G. Hartgraves L. (2002) Enron: what happened and what we can learn from it Journal of Accounting and Public Policy 21 (2002) ss. 105–127
- Cendrowski, H. Perry, Martin, J. Wadecki, A.A. Petro, L.W. (2007). The Handbook of Fraud Deterrence, books.google.com (preview), ss 40-46
- Çatıkkaş, Ö. (2011). İşletmelerde Mali Tablo Hileleri, Denetim, 2011/8
- Çıtak, N. (2009). Yaratıcı Muhasebe Hileli Finansal Raporlama Mıdır? Mali Çözüm. Sayı 91, ss 84-85
- Dereköy, F. (2019) Muhasebe Manipülasyonları: Toshiba Vakası Muhasebe ve Finansman Dergisi – Ocak/2020 ss. 91-103
- Dinç, Y. Cengiz, S. (2014). Muhasebe Denetiminde Hata ve Hilenin Denetçi Etiği Açısından İncelenmesi: Enron Skandalı Örneği, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 5(1): ss. 221-236
- Genç, M. (2018). Yaratıcı Muhasebe Uygulamalarının Ortaya Çıkarılmasında Kullanılan Modeller, II. Uluslararası Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar Kongresi.
- GİB 2018 Faaliyet Raporu , Erişim Tarihi : 10.11.2019
- Jafarlı, R. Gahramanlı, G. (2018). Hata, Yaratıcı Muhasebe ve Hile Ayrımı, Muhasebe Hilelerine Karşı Çözüm Önerisi: Enron Skandalı Örneği Ünye İİBF Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, Haziran 2018 ss. 1-15
- Kandemir, C. (2010). Muhasebe Hilelerinin Ortaya Çıkarılmasında ve Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü ve Bağımsız Denetçinin Sorumluluğu, Doktora Tezi
- Kaplan, R. Kiron D. (2007). Accounting Fraud at WorldCom Harvard Business School ss. 1-17
- Kaya, G. (2013). Muhasebe Hilelerinin Vergi Usul Kanununa Göre Değerlendirilmesi ve Türk Ticaret Kanunu'na Göre Değerlendirilmesi ve Mali Analize Etkileri, Yüksek Lisans Tezi
- Kaya, P. Uzay, Ş. (2018). Hileli Finansal Raporlama ve Bağımsız Denetçinin Sorumluluğu, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Özel Sayı 2018; Sayı 20, ss. 721-740
- KGK 2018 Yıllık İnceleme Raporu, Erişim Tarihi : 12.11.2019
- Li, Y. (2010). The Case Analysis of the Scandal of Enron International Journal of Business and Management Vol. 5, No. 10; October 2010 ss. 37-41
- Sabankaya, M. (2018). Finansal Tablolarda Muhasebe Hilelerinin Fark Edilmesi ve Ortaya Çıkarılma Biçimleri, Yüksek Lisans Tezi

Şenel, S. Arslan Ö. (2019). Muhasebe Skandallarının Önlenmesinde Adli Muhasebe Mesleğinin Rolü C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 20, Sayı 1, 2019 ss. 293-308

Temelli, E. (2014). Stoklara ilişkin Muhasebe Hileleri ve Uygulama Örneği, Yüksek Lisans Tezi

Vergi Usul Kanunu Madde 359 (12.01.1961 tarihli ,10703 sayılı Resmî Gazete) Erişim Tarihi: 20.06.2019

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf> (Erişim Tarihi: 29.06.2019)

Yunus, C. Bezirci, M. (2009) Stok Hesaplarının Denetiminde İç Kontrol Sistemi ve İç Denetimin Önemi. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı 22, ss. 511-512

EKLER

EK1:

X A.Ş. 31.03.XXXX TARİHLİ BİLANÇO	
X A.Ş.	Dönem: 31.03.XXXX
AKTİF (VARLIKLAR)	
	Cari Dönem
I- DÖNEN VARLIKLAR	640.412,90
A-HAZIR DEĞERLER	131.884,26
1-KASA	9.213,80
3-BANKALAR	122.670,46
C-TİCARİ ALACAKLAR	434.000,00
1-ALICILAR	434.100,00
E-STOKLAR	46.437,60
1-İLK MADDE VE MALZEME	46.437,60
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	27.991,04
2-İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
4-PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	27.991,04
II- DURAN VARLIKLAR	350.000,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	350.000,00
5-TAŞITLAR	150.000,00
6-DEMİRBAŞLAR	200.000,00

AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	990.412,90
PASİF(KAYNAKLAR)	
	Cari Dönem
I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	191.071,98
B-TİCARİ BORÇLAR	94.400,00
1-SATICILAR	94.400,00
C-DİĞER BORÇLAR	3.268,50
4-PERSONELE BORÇLAR	3.268,50
F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	93.403,48
1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	84.377,54
2-ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	9.025,94
I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
1-HESAPLANAN KDV	0,00
III- ÖZ KAYNAKLAR	799.340,92
A-ÖDENMİŞ SERMAYE	700.000,00
1-SERMAYE	1.000.000,00
2-ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	300.000,00
F-DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	99.340,92
1-DÖNEM NET KÂRI	99.340,92
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	990.412,90

EK2:

X A.Ş. 31.03.XXXX TARİHLİ HİLELİ BİLANÇO	
X A.Ş.	Dönem: 31.03.XXXX
AKTİF (VARLIKLAR)	
	Cari Dönem
I- DÖNEN VARLIKLAR	798.112,60
A-HAZIR DEĞERLER	153.100,54
1-KASA	9.213,80
3-BANKALAR	143.886,74

C-TİCARİ ALACAKLAR	434.000,00
1-ALICILAR	434.000,00
E-STOKLAR	204.237,30
1-İLK MADDE VE MALZEME	204.237,30
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	6.774,76
1-DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
2-İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
4-PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	6.774,76
II- DURAN VARLIKLAR	350.000,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	350.000,00
5-TAŞITLAR	150.000,00
6-DEMİRBAŞLAR	200.000,00
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	1.148.112,60
PASİF (KAYNAKLAR)	
	Cari Dönem
I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	424.093,00
B-TİCARİ BORÇLAR	394.400,00
1-SATICILAR	94.400,00
2-BORÇ SENETLERİ	300.000,00
C-DİĞER BORÇLAR	3.268,50
4-PERSONELE BORÇLAR	3.268,50
F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	26.424,50
1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	17.398,56
2-ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	9.025,94
I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
1-HESAPLANAN KDV	0,00
III- ÖZ KAYNAKLAR	724.019,60
A-ÖDENMİŞ SERMAYE	700.000,00
1-SERMAYE	1.000.000,00
2-ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	300.000,00
F-DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	24.019,60

1-DÖNEM NET KÂRI	24.019,60
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	1.148.112,60

EK3:

X A.Ş. 30.06.XXXX TARİHLİ BİLANÇO	
X A.Ş.	Dönem: 30.06.XXXX
AKTİF (VARLIKLAR)	
	Cari Dönem
I- DÖNEN VARLIKLAR	660.346,40
A-HAZIR DEĞERLER	198.074,57
1-KASA	20.532,40
3-BANKALAR	177.542,17
C-TİCARİ ALACAKLAR	348.599,70
1-ALICILAR	348.599,70
E-STOKLAR	80.313,50
1-İLK MADDE VE MALZEME	80.313,50
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	33.358,63
1-DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
2-İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
4-PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	33.358,63
II- DURAN VARLIKLAR	350.000,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	350.000,00
5-TAŞITLAR	150.000,00
6-DEMİRBAŞLAR	200.000,00
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	1.010.346,40
PASİF (KAYNAKLAR)	
	Cari Dönem
I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	192.075,37
B-TİCARİ BORÇLAR	69.000,00
1-SATICILAR	69.000,00
C-DİĞER BORÇLAR	2.018,50
4-PERSONELE BORÇLAR	2.018,50
F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	121.056,87

1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	101.085,13
2-ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	19.971,74
I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
1-HESAPLANAN KDV	0,00
III- ÖZ KAYNAKLAR	818.271,03
A-ÖDENMİŞ SERMAYE	700.000,00
1-SERMAYE	1.000.000,00
2-ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	300.000,00
F-DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	118.271,03
1-DÖNEM NET KÂRI	118.271,03
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	1.010.346,40

EK4:

X A.Ş. 30.06.XXXX TARİHLİ HİLELİ BİLANÇO	
X A.Ş.	Dönem:30.06.XXXX
AKTİF (VARLIKLAR)	
	Cari Dönem
I- DÖNEN VARLIKLAR	674.784,00
A-HAZIR DEĞERLER	128.790,60
1-KASA	17.017,60
3-BANKALAR	111.773,00
C-TİCARİ ALACAKLAR	348.599,70
1-ALICILAR	348.599,70
E-STOKLAR	176.751,10
1-İLK MADDE VE MALZEME	176.751,10
H-DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	20.642,60
1-DEVREDEN KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
2-İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ	0,00
4-PEŞİN ÖDENEN VERGİLER VE FONLAR	20.642,60
II- DURAN VARLIKLAR	550.000,00
D-MADDİ DURAN VARLIKLAR	550.000,00
5-TAŞITLAR	350.000,00

6-DEMİRBAŞLAR	200.000,00
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	1.224.784,00
PASİF(KAYNAKLAR)	
	Cari Dönem
I- KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	151.596,64
B-TİCARİ BORÇLAR	69.000,00
1-SATICILAR	69.000,00
2-BORÇ SENETLERİ	0,00
C-DİĞER BORÇLAR	2.018,50
4-PERSONELE BORÇLAR	2.018,50
F-ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	80.578,14
1-ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR	60.606,40
2-ÖDENECEK SOSYAL GÜVENLİK KESİNTİLERİ	19.971,74
I-DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
1-HESAPLANAN KDV	0,00
III- ÖZ KAYNAKLAR	1.073.187,36
A-ÖDENMİŞ SERMAYE	1.000.000,00
1-SERMAYE	1.000.000,00
2-ÖDENMEMİŞ SERMAYE (-)	0,00
F-DÖNEM NET KÂRI (ZARARI)	73.187,36
1-DÖNEM NET KÂRI	73.187,36
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	1.224.784,00

